

International Journal of **Kannada** Research

www.kannadajournal.com

ISSN: 2454-5813

IJKR 2023; 9(4): 31-33

© 2023 IJKR

www.kannadajournal.com

Received: 06-07-2023

Accepted: 10-09-2023

Dr. Channaveeraiah

Associate Professor, Department of Kannada, Acharya Institute of Graduate Studies, Karnataka, India

ರನ್ನನ ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನ ದುಃಖದ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳು

Dr. Channaveeraiah

ಪೀಠಿಕೆ

ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಪ, ಪೊನ್ನ ಹಾಗೂ ರನ್ನರನ್ನು 'ರತ್ನತ್ರಯರೆಂದು' ಕರೆಯುವರು. ಇದನ್ನು ರನ್ನ ಕವಿಯೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಅಂದರೆ ರನ್ನ ರತ್ನತ್ರಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪಂಪನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಆದರೆ ರನ್ನ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಭೆ ಹಾಗೂ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಅದೇ ರೀತಿ ವಾಗ್ಧೇವಿಯ ಭಂಡಾರದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನೊಡೆದ ಕವಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಪಂಪನಂತೆಯೇ ಈತ ಎರಡು ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ, ಒಂದು ಆಗಮಿಕ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತೊಂದು ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯ, 'ಅಜಿತಪುರಾಣ' ಮತ್ತು 'ಸಾಹಸಭೀಮ ವಿಜಯ' ಎಂಬ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ, ಅಜಿತಸೇನಾಚಾರ್ಯರು ಈತನ ಗುರುಗಳು. ಗಂಗೆರ ನಾಲ್ಕನೇ ರಾಜಮಲ್ಲನ ಮಂತ್ರಿ ಚಾವುಂಡರಾಯ ಈತನ ಪೋಷಕ, ದಾನಚಿಂತಾಮಣಿ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ ಈತನಿಂದ ಅಜಿತಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆಸಿದಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಗದಾಯುದ್ಧ ಅಥವಾ ಸಾಹಸಭೀಮವಿಜಯವನ್ನು ತನಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿದ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಇರಿವಬೆಡಂಗನನ್ನು ಭೀಮನೊಡನೆ ಸಮೀಕರಿಸಿ ಸಿಂಹಾವಲೋಕನ ಕ್ರಮದಿಂದ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ರನ್ನ ಕವಿಯು ವ್ಯಾಸಭಾರತದ ಗದಾಸೌಪ್ತಿಕ ಪರ್ವದ ಕತೆ ಹಾಗೂ ಪಂಪಭಾರತದ ಹದಿಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕತೆ, ಯುದ್ಧದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗವೇ ರನ್ನ ಕವಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ, ಭಾಸ ಕವಿಯ 'ಊರುಭಂಗ' ಭಟ್ಟ ನಾರಾಯಣನ ವೇಣೀಸಂಹಾರಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಸಾಹಸಭೀಮ ವಿಜಯದ ಮೇಲಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ನನ್ನ ಪ್ರಬಂಧದ ವಿಷಯ ರನ್ನನ ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ದುರ್ಯೋಧನನು ಪಡುವ ನೋವು ದುಃಖದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಬಗೆಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಸಮಸ್ತ ಬಂಧು ಬಾಂಧವರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ದುರ್ಯೋಧನ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಂಟಿಗನಾಗಿ ಸಂಜಯನೊಡಗೂಡಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವುದಾದರೆ-ಹನ್ನೊಂದು ಅಕ್ಷೋಹಿಸಿಣಿ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾಗಿ ಕುರುಕುಲದ ಯುವರಾಜನಾಗಿ ಶ್ವೇತಚಕ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದುರ್ಯೋಧನನು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಗಾಂಧಾರಿಯರು ಬರುತ್ತಾರೆ, ಅವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ದುಃಖವಿದ್ದರೂ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಮಗನಾದರೆ ಧರ್ಮರಾಯನು ನಿಮಗೆ ಮಗನಲ್ಲವೇ? ನನ್ನ ನಂತರ ಧರ್ಮರಾಜನೊಡನೆ ಇದ್ದು ಬಿಡಿ ಎಂದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ಪಿತಾಮಹರೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಮುಂದಿನ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪಿದ ದುರ್ಯೋಧನನು ತನ್ನ ಗದೆಯನ್ನು ಹೆಗಲೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಜಯನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ರಣಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರು ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೆತ್ತರು-ಮುರಿದು ಬಿದ್ದ ಆಯುಧಗಳು ಕಾಲಿಡಲು ತಿಣುಕಾಟ - ಅಂತಹ ನೆಲದಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ - ಅಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಹಿಂಡು ದೊಡ್ಡ ಹೆಣ ಹುಡುಕುತ್ತಿವೆ, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸೈನಿಕರು ಒಡೆಯರ ಶವವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಲಿಗೆ ಚುಚ್ಚುವ ಆಯುಧಗಳು ಒಂದು ಕಡೆಯಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಕಂಡ ದುರ್ಯೋಧನ ತುಂಬಾ ದುಃಖಿತನಾದನು. ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆಯುಧಗಳ ಚೂರು ಅಂಗಾಲಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿ ಕುರುರಾಜನು ಅವುಗಳ ನೋವಿನಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಂಜಯನು ಗಳಗಳನೆ ಅಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು, ಆಗ ಕುರುಪತಿಯು ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರು ಸಹೋದರರು ಮಕ್ಕಳ ಸಾವಿನಿಂದ ನನಗೆ ನೋವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಕಾಲಿನ ಗಾಯಗಳ ನೋವು ಏನು ಮಾಡಲಾದಿತು? ಅಳಬೇಡವೆಂದನು ಸಂಜಯನಿಗೆ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಾ ಹಲವಾರು ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು

Corresponding Author:

Dr. Channaveeraiah

Associate Professor, Department of Kannada, Acharya Institute of Graduate Studies, Karnataka, India

ಕಂಡನು, ಗುರು ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರ ಶವ ಕಂಡು ದುರ್ಯೋಧನನು ಶೋಕಚಿತ್ತನಾದನು. ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ ಶವದ ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಕಣ್ಣುಗಳು ಅರ್ಧ ಮುಚ್ಚಿವೆ, ಅರಳಿದ ಮುಖ, ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೋದ ಕೈಗಳು, ಅವು ಕಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರಣಾಗ್ರಣಿಯಂತೆ ಬಿಸಿರತ್ತದ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ತುಂಬಾ ಶೋಕಕ್ಕೆ ಜಾರಿದನು. ಅಸಾಮಾನ್ಯನಾದ ಗುರು ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿದ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹವನ್ನು ಭೇದಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮಾತು. ಇಲ್ಲಿ ಅತಿ ಅದ್ಭುತವಾದ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ರನ್ನ ತಂದಿದ್ದಾನೆ, ಶತ್ರು-ಸಖಿ-ಸ್ವಪಕ್ಷ-ವಿಪಕ್ಷ ಬಿಟ್ಟು ಪಕ್ಷಾತೀತವಾದ ಮನಸ್ಥಿತಿ. ದುರ್ಯೋಧನನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ.

ಪಲರಿದುರ್ ಕಾದಿದರ್‌ಮೆ

ಯ್ಲಿಗಳ್ ನಿನ್ನೊಂದೆ ಮೆಯ್ಯೊಳಂತವೆ ಕೊಂದಯ್

ಪಲರಂ ನಿನ್ನಂ ಪೆತ್ತಳ್

ಮೊಲವೆತ್ತಳ್ ರಜನನಿವೆಸರಂ ಪೆತ್ತಳ್.

ಮಹಾನ್ ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಯಾದ ಅಭಿಮನ್ಯು ಕುಮಾರನ ಸಾಹಸವನ್ನು ದುರ್ಯೋಧನ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅತಿರಥ ಮಹಾರಥರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಾವೀರರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಎರಗಿದರು ಒಂದಿಷ್ಟು ಹಿಂಜರಿಯದೆ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಮಹಾನ್ ಯೋಧರೆಲ್ಲರನ್ನು ನೀನು ಕೊಂದೆ ನಿನ್ನ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ನಾನು ಮೆಚ್ಚುತ್ತೇನೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ತಾಯಿಯ ಗೌರವವನ್ನು ನಿನ್ನ ಜನನದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ನೀನು ಒಬ್ಬ, ನಿನ್ನನ್ನು ಹೆತ್ತವಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲ, ವೀರ ಜನನಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದವಳು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ದುರ್ಯೋಧನ, ಅಂದರೆ ಅಭಿಮನ್ಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ತಾಯಿಯ ಮಗನಲ್ಲ ವೀರ ಜನನಿಯ ಪುತ್ರ, ಆತನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಲೇ ಅಭಿಮನ್ಯುವಿಗೆ ಕೈ ಮುಗಿದು ಮುಂದೆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಮಗನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಕುಮಾರನ ಶವವನ್ನು ಕಂಡು ಅತಿಯಾದ ದುಃಖದಿಂದ ಕುಸಿದು ಕುಗ್ಗಿ ಹೋದನು.

ಗಳಿತಶರಮಾಯ್ತು ಹಸ್ತಂ

ಗಳಿತರಣೋತ್ಸಾಹಮಾಯ್ತು ಹೃದಯಂನಯನಂ

ಗಳಿತಾಶ್ರುವಾಯ್ತು ಕೌರವ

ಕುಲತಿಲಕಂಗಾ ಕುಮಾರನಂ ಕಾಣಲೊಡಂ.

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತಂದೆಗಾಗಲಿ ಶತ್ರುವಿಗೆ ಆಗಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ದುಃಖ ಬರಬಾರದು. ಯಾವುದೇ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಮುಂದೆ ಮಕ್ಕಳ ಸಾವು ಬರಬಾರದು ಪುತ್ರ-ಪುತ್ರಿ ಶೋಕ ನಿರಂತರಂ ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ದುರ್ಯೋಧನನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಸಾಂತ್ವನ ಹೇಳಲಾಗದಷ್ಟು ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಪಾಂಡವರನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಜಯಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಆಸೆ ಹೊತ್ತ ದುರ್ಯೋಧನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆಯುಧ ಹಿಡಿದಿದ್ದವನು ತನ್ನ ಮಗನ ಶವವನ್ನು ಕಂಡ ತಕ್ಷಣ ದುಃಖ ಹೆಚ್ಚಿ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಯುಧ ಬಿದ್ದು ಹೋಯಿತು, ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆ ರಾಜ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಬಂದುಬಾಂಧವರ ನೋವಿಗೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಇವುಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಾರ್ಯ ತತ್ತರನಾಗಿದ್ದ ದುರ್ಯೋಧನನ ಕುಂದದ ಉತ್ಸಾಹ ತಕ್ಷಣವೇ ಕುಸಿದು ಹೋಯಿತು, ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ತನ್ನ ವಂಶದ ಕುಡಿ ಮುಂದಿನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಬೇಕಾದ ತನ್ನ ನಿಜ-ತನುಜ ಲಕ್ಷ್ಮಣಕುಮಾರನ ಶವ ಕಂಡು ಇನ್ನೂ ವಿಚಲಿತನಾದನು. ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಹರಿದ ನೀರು ಹೃದಯದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದಂತೆ ಆತನ ಹೃದಯವು ಕಡು ದುಃಖಕ್ಕೆ

ಜಾರಿತು, ಮುಂದೆ ಯಾರಿಗೋಸ್ಕರ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬಂದಿರಬಹುದೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪಾಂಡವರ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಬದ್ಧ ದ್ವೇಷ ಇದನ್ನು ಮರೆಸಿರಬಹುದೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ, ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರ ಪುತ್ರನ ಮುಖಕಮಲವನ್ನು ನೋಡಿ ತಡೆಯಲಾರದಷ್ಟು ದುಃಖವನ್ನು ಅನಿಭವಿಸಿದನು.

ಜನಕಂಗೆ ಜಲಾಂಜಲಿಯಂ

ತನೂಭವಂ ಕುಡುವುದು ಚಿತಮದುಗೆಟ್ಟೆಗಳ್

ನಿನಗಾಂ ಕೊಡುವಂತಾದುದೆ

ತನೂಜ ನೀ ಕ್ರಮ ವಿಪರ್ಯಯಂ ಮಾಡುವುದೇ

ಲೋಕ ಧರ್ಮ- ಸಹಜಧರ್ಮ- ಎರಡಕ್ಕೂ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು ನಿನ್ನ ಸಾವು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಭೀತು ಪಡಿಸಿದಂತಿದೆ, ಓ ಮಗನೇ ನೀನು ಈ ರೀತಿ ಕ್ರಮ ವಿಪರ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ ಕಂದಾ ನಿನ್ನ ಸಾವು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಾದರಿಯಾಯಿತೇ, ಇದು ನನಗೆ ಇಂತಹ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿತೇ, ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಸಾವು ಅದಲು-ಬದಲು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಗ ತನ್ನ ತಂದೆ ಸತ್ತಾಗ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯಾದಿ ಭೂಶಾಂತಿ-ಶ್ರಾದ್ಧ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಎಳ್ಳು -ನೀರು ಬಿಡುವುದು ಈ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದು ಲೋಕ ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾನೇ ಆಡಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದ ನನ್ನ ಮುದ್ದು ಮಗನಿಗೆ ನಾನೇ ಅಂತಿಮ ಸಂಸ್ಕಾರ ತರ್ಪಣ ಬಿಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಮಾಡಿಸಬಹುದೇ ಅಯ್ಯೋ ವಿಧಿಯೆ? ಅಯ್ಯೋ ಮಗನೇ ಈ ರೀತಿ ಕ್ರಮ ತಪ್ಪಲು ನಿನ್ನ ಸಾವೇ ಕಾರಣವಾಯಿತೇ ಎಂದು ಕಡು ದುಃಖಿತನಾದನು. ಮಗನ ಶವದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ನಡೆದನು. ಧರ್ಮಜನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದ ಶಲ್ಯ, ಅರ್ಜುನನ ಬಾಣದಿಂದ ಬಿದ್ದ ಭಗದತ್ತ-ಜಯದ್ರಥ, ಸಹದೇವನಿಂದ ಹತನಾದ ಶಕುನಿ ಮುಂತಾದವರ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಕೋಟಿ ಅತಿರಥ, ಹದಿನೆಂಟು ಕೋಟಿ ಸಮರಥರನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ಮಹಾವೀರರ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದ ಶವಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಶೋಕ ಚಿತ್ತನಾದ ಸುಯೋಧನ ಮುಂದೆ ನಡೆದು ತನ್ನ ನಿಜಾನುಜನ ಶವವಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ತನಗೆ ಬಲಗೈಯಂತಿದ್ದ ಯುವರಾಜ ದುಶ್ಯಾಸನನ ಬಗೆಗೆ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರೀತಿ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಜಯನು ನಿನ್ನ ಸಹೋದರನಾದ ದುಶ್ಯಾಸನನನ್ನು ಭೀಮ ಹೇಗೆ ಕೊಂದನು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು, ದುಶ್ಯಾಸನನ ರಕ್ತವನ್ನು ಹೀರಿ ಧೂಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿಸಿ ಅವನ ಮೈಮಾಂಸವನ್ನು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ತುಂಡುಮಾಡಿ ತಿಂದು ರಕ್ತವನ್ನು ಗೊಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕುಡಿದಂತೆ ಕುಡಿದರು ತೃಪ್ತಿಯಾಗದವನಂತೆ ಇದ್ದ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು, ವೀರಾಧಿವೀರ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ದುರ್ಯೋಧನನ ಸಹೋದರ ದುಶ್ಯಾಸನನ ಶವದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯಕಂಡ ದುರ್ಯೋಧನ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದಷ್ಟು ದುಃಖವಾಯಿತು. ತಮ್ಮನ ಶವದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕುಕ್ಕುವ ಕಾಗೆಗಳು-ಕರಳು ತಿನ್ನುವ ಹದ್ದುಗಳು-ಪಕ್ಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆವ ಗುಳ್ಳೆ ನರಿಗಳು-ಸೀಳು ನಾಯಿಗಳು, ಕೊರಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ತಿನ್ನುವ ತೋಳಗಳು ಹೆಣವನ್ನು ಧೂಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿಸುವ ಕ್ಷುದ್ರ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಬೇತಾಳಗಳು, ಕ್ರೂರ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು, ಅಳಿದುಳಿದ ರಕ್ತ ಕುಡಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಪಿಶಾಚಿ ಹಿಂಡುಗಳು, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಹೆಜ್ಜೆ-ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಾ ರೋದಿಸುತ್ತಾ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕಂಡು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು.

"ಜನನೀಸ್ತನ್ಯಮನುಂಡನಾಂ ಬಳಿಕ ನೀಂ ಸೋಮಾಮೃತಂ

ಜನಮೆಂಬಿಂತವನುಂಡೆನಾಂ ಬಳಿಕ ಬಾಲತವದಿಂದೆಲ್ಲಿಯುಂ ದಿವ್ಯಭೋ ವಿನಯೋಲ್ಲಂಘನಮಾದುದಿಲ್ಲ ಮರಣಕ್ಕೆನ್ನಿಂದೆ ನೀಂಮುಂಚಿದಯ್ ಮೊನೆಯೊಳ ಸೂಳಡಮಾಯ್ತುದೊಂದೆಡೆಯೊಳಂಹಾವತ್ಸ ದುಶ್ಯಾಸನಾಪಂಚತ್ಸ ಎಂದರೆ ಸಾವು.

ದುಶ್ಯಾಸನನ ಜೀವವು ಪಂಚತ್ಸದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿದೆ ಜೀವ, ಮಾಂಸ, ರಕ್ತ, ಶಿರಸ್ಸು, ಕಾಯ, ಈ ಐದು ಅಂಶಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗಿವೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಕುಮಾರನ ಶವ ಕಂಡು ಮರುಗಿ ಕ್ರಮ ವಿವರ್ಯಾಸದ ಬಗೆ ಚಿಂತಿಸಿದಂತೆ, ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಬಗೆಗೆ ಈ ರೀತಿ ದುಃಖವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಸಹೋದರ ಅಂದರೆ ಸಹ ಉದರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನು ಒಂದೇ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರು ಗಾಂಧಾರಿ ಗರ್ಭದಿಂದ ಮೊದಲು ಜನಿಸಿ ತಾಯಿಯ ಎದೆಹಾಲು ಕುಡಿದವನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ನಾನು, ನಂತರ ನೀನು. ಸೋಮರಸ ಮುಂತಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ನಾನು ಬಳಿಕ ನೀನು ಸೇವಿಸಿದೆ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಕ್ರಮ ತಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ನಾನು ನಂತರ ನೀನು ವಿನಯವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಮೀರಿದವನಲ್ಲ, ಹಾ ವತ್ಸ ದುಶ್ಯಾಸನ ಮರಣದಲ್ಲಿ ಮುಂಚೂಣಿಗೆ ಬಂದು ನನಗಿಂತ ಮೊದಲು ಸಾವನ್ನು ಪಡೆದ ನೀನು ಕ್ರಮ ತಪ್ಪಿದೇ ಸಹೋದರ ದುಶ್ಯಾಸನ ಎಂದು ಗದ್ಗದಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಕರುಣರಸ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಪದ್ಯ ಇದು. ನಾನು ಯಾವಾಗಲು ಮುಂದೆ ನೀನು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದೆ ಆದರೆ ಸಾವಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಿಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಾ ಅನುಜನೇ ಎಂದು ಮರುಗುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಕರ್ಣನ ಶವವನ್ನು ಕಂಡು ದುಃಖ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ, ಕಂಬನಿತುಂಬಿದ ಕರಣ ಕುದಿದು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಆನುಂ ದುಶ್ಯಾಸನನುಂ

ನೀನುಂ ಮೂವರೆದಲಾತನುಂ ಕಳಿದ ಬಳಿ

ಕ್ಯಾನುಂ ನೀನೆದಲೀಗಳ್

ನೀನು ಮಗಲೆತ್ತವೋದೆಯಂಗಾಧೀಪತೀ.

ಅಂಗರಾಜನಾದ ಆತ್ಮೀಯವಾದ ಪ್ರತಿಯ ಗೆಳೆಯನಾದ ಕರ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ನೀನು ದುಶ್ಯಾಸನ ಮೂರೆ ಜನ ಅಲ್ಲವೇ ಆದರೆ ನೀನೂ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟೆ ಸಹೋದರ ದುಶ್ಯಾಸನನು ಇಲ್ಲ ನಾನು ಏನು ಮಾಡಲಿ ಮಿತ್ರ ಕರ್ಣ. ಅಂಗಾಧಿಪತಿ ಎಂಬುದು ಅಧಿಪತಿ ಒಂದರ್ಥವಾದರೇ ದುರ್ಯೋಧನನ ಅಂಗಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯೆಂದಿದ್ದವನು ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ ಕರ್ಣ ದುರ್ಯೋಧನರ ಸ್ನೇಹ ಬಹಳ ಗಾಢವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ನಾನು ನೀನು ದುಶ್ಯಾಸನ ಒಂದೇ ಜೀವದಂತಿದ್ದವರು ನೀನು ನನ್ನಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟೆಯಾ ಮಿತ್ರ ಕರ್ಣ, ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾದ ಸ್ನೇಹದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕೊರತೆ ಉಂಟೆ ಅಥವಾ ನಾನೇನಾದರು ತಪ್ಪಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದನೇ ಇದರಿಂದ ನಿನಗೇನಾದರೂ ಮೈ ಮರೆತೆಯಾ ನೀ ನನ್ನನು, ಆಗಲಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ಇರಲಿ ಅಂಗಾಧಿಪತಿಯಾದ ಕರ್ಣ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ನನ್ನೀ ಕೆಳೆಯ ಸುಯೋಧನ

ನನ್ನೋಡದೆ ನುಡಿಯದಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬೆಸನೇ

ನೆನ್ನದೆ ಜೀಯೆನ್ನದೆ ದೇ

ವನ್ನದದೇ ಕುಸಿರದಿರ್ಪೆಯಂಗಾಧಿಪತೀ

ಕರ್ಣ ಸತ್ತು ಮಲಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಅರಿತಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನೋಡೆಯನಾದ ದುರ್ಯೋಧನ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ಗೆಳೆಯನಾದ ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡದೆ ಮಾತನಾಡಿಸದೆ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ನನಗೇನು ಅಪ್ಪಣೆ ಎನ್ನದೆ ಜೀಯಾ ಎನ್ನದೇ ದೇವಾ ಎನ್ನದೇ ಏಕೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವೆ ಮಿತ್ರ ಕರ್ಣ, ನೀನಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ, ತ್ಯಾಗ ಎಲ್ಲ ಆ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಕುರುಕುಲಭೂಷಣನು ಭಲದಂಕಮಲ್ಲನು ಆದ ದುರ್ಯೋಧನನು ತನ್ನ ಮಿತ್ರನ ಬಗ್ಗೆ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ದುಃಖ ಮಡುಗಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಬಿಲ್ಲುವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮ ಸಾಧನೆ ಗೈದವನಾದ ಗಾಂಧೀವವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನು ದಶನಾಮಾಂಕಿತನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಭಗದತ್ತನನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕೊಚ್ಚಿದ್ದಾನೆ, ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಗಂಡನಾದ ಸಿಂಧೂರಾಜ ಜಯದ್ರಥನನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಯಮನಂದನನಾದ ಧರ್ಮರಾಯ ತನ್ನ ಕೋಪಾನಲದಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿರುವ ಶಲ್ಯ ಒಂದು ಕಡೆ. ತನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತಂತ್ರ-ಪ್ರತಿತಂತ್ರ ಪ್ರೇರಕ-ಪ್ರೇರಣ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಗಾಂಧಾರ ನರೇಶ ಶಕುನಿಯನ್ನು ಸಹದೇವನು ತನ್ನ ಅರಿತವಾದ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಕೊಂದಿದ್ದಾನೆ, ಹೀಗೆ ಸಾಲಾಗಿ ಹೆಸರಿಸುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸಿಗದಷ್ಟು ಅತಿರಥ ಮಹಾರಥ ದುರ್ಯೋಧನನ ಪರ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿ ಇಹಲೋಕ ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ದುರ್ಯೋಧನ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಹು ದುಃಖಿತನಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಒಬ್ಬ ವೀರಾಧಿವೀರ, ಭಲದಂಕಮಲ್ಲ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡ ಕುರುಪತಿಯ ಆಕ್ರಂದನದ ಕ್ಲಿಕ್ಕಟ್ಟಕವಾರದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಆಕರಗಳು

೧. ಪಂಪಭಾರತ - ಪಂ

೨. ಗದಾಯುದ್ಧ ಸಂಗ್ರಹ - ತೀನಂಶ್ರೀ

೩. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತೆ - ರಂಶ್ರೀ ಮುಗಳಿ